

DANSK HISTORISK FÆLLESFORENING.

Aarsmøde i Aarhus den 10.—12. Juni 1932.

Som det var blevet vedtaget ved Repræsentantmødet i København 1931, blev Fællesforeningens Aarsmøde i 1932 afholdt i Aarhus efter Indbydelse af og i Samarbejde med »*Den gamle By*«, »*Aarhus Museum*« og »*Historisk Samfund for Aarhus Stift*«.

Museumsforeningens Aarsmøde sluttede med Forevisning af »*Den gamle By*«. Adskillige Repræsentanter benyttede sig af Lejligheden og fulgte Translatør *Peter Holm* gennem de gamle Stuer.

Fredag Aften Kl. 7 aabnedes Fællesforeningens *Møde i Statsbibliotekets Læsesal*. Foruden Foreningens Repræsentanter var der mødt adskillige historisk interesserede fra Byen. Overbibliotekar *Grundtvig* indledede med at byde de historiske Foreninger Velkommen, hvorefter Bibliotekar *Haugsted* takkede for Bibliotekets Gæstfrihed og rettede en Velkomsthilsen til Dansk historisk Fællesforening. Endelig havde Fællesforeningens Formand, Professor *Knud Fabricius*, Ordet for at takke for Velkomsten til Aarhus. Professoren gjorde med faa Ord Rede for Fællesforeningens særlige Karakter og Opgaver og gav derefter Ordet til Aftenens første Foredragsholder, kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. *Louis Bobé*, som talte om *Slægt- og Personforskning*. Derefter talte Docent, Dr. phil. *Albert Olsen* om *Den danske Købstadbefolkning paa Merkantilismens Tid*. — Efter at Professor *Fabricius* med Forsamlingens Tilslutning havde takket Aftenens Foredragsholdere, sluttede Mødet.

Den følgende Dag, *Lørdag den 11. Juni, Kl. 9*, samledes man i Den folkelige Forsamlingsbygning, Østergade, til det egentlige *Repræsentantmøde*.

Formanden indledede med at udtale nogle Mindeord om den i Marts 1932 afdøde forhenværende Landsarkivar *Hornemann*. Indtil 1923 havde *Hornemann* været Fællesforeningens Kasserer; en Sag, der især havde optaget ham, var Indsamling og Opbevaring af Handels- og Industriarkivalier, en endnu uløst Sag, som stadig ligger Fællesforeningen paa Sinde. Ogsaa efter sin Udtreden af Bestyrelsen, deltog *Hornemann* jævnlig i Fællesforeningens Møder, sidst i 1928 i Sønderborg.

Formanden gennemgik dernæst som sædvanligt Listen over Deltagerne. Til Stede var:

For Foreningerne: Direktør *Fang* (Københavns Amt), Kreds-læge *Møller* (Holbæk A. og Kalundborg Museum), Arkitekt *Tide-mand Dal* (Præsto A.), Sognepræst *P. Severinsen* (Sorø A.),

Amtsforvalter *Holck* (Laaland-Falster og Maribo Stiftsmuseum), Lensbaron *Berner-Schilden-Holsten* (Odense og Assens A.), Regnskabschef *Bye Jørgensen* og Lærer *Henrik Møller* (Aalborg A.), Lærer *N. P. Bjerregaard* (Skive), Museumsforstander *L. P. Hald* (Thisted A. og Mus.), Teglværksejer *Gulddal* og Oberstløjtnant *Bokkenheuser* (Viborg A.), Bibliotekar *Haugsted* (Aarhus Stift og Aarhus Mus.), Lærer *Rasmus Mortensen* (Vejele A.), fhv. Højskoleforstander *Alkær sig* (Ribe A.) og Dr. phil. *Louis Bobé* (Selsk. f. Geneal. og Personhist.). — For Museerne, foruden de ovennævnte: Museumsinsp. *C. A. Jensen* (Nationalmuseets anden Afdeling og Københavns Bymuseum), Museumsinspektorerne *Jørgen Orlík* og *Kaj Uldall* (Dansk Folkemuseum), Arkivar *H. Hjorth-Nielsen* (Post- og Telegrafmuseet), fhv. Dommer *Ferslev* (Køge Mus.), Museumsforst. *Johs Olsen* og Lærer *Markussen* (Svenborg Mus.), Kredslæge *Peter Trautner* (Bogense Mus.), Tandlæge *Friis* (Hjørring Mus.), Arkitekt *Paludan* og Lærer *Hedelund* (Aalborg Mus.), Overlærer *Agerskov* (Æbeltoft Mus.), Konsul *Eistrup* (Randers Mus.), Translatør *Peter Holm* (Den gamle By), Museumsforst. *Klokker* (Ringkøbing Mus.), Museumsforst. *H. P. Hansen* (Herning Mus.), Smedemester *P. Christensen* (Hjemstavnmuseet i Try), Viceinspektør *Grunnet Jepsen* (Varde Mus.) og Apoteker *Olufsen* (Nykøbing Mors Mus.). — For andre Institutioner: Arkivar, Dr. phil. *Hjelholt* (Rigsarkivet), Arkivar *Seesten* (Landsarkivet, Odense), cand. mag. *Gunnar Knudsen* (Stednavneudvalget). — Af Bestyrelsen, foruden de ovenfor nævnte: Professor, Dr. phil. *Knud Fabricius* og Adjunkt *R. L. Balslev* samt som indbudt mag. art. *Bro Jørgensen*.

Formanden aflagde derefter *Beretning* for det forløbne Aar, som jo havde staaet i Krisetidens Tegn. At tage andre Spørgsmaal op havde ikke været muligt, man havde saaledes maattet lade Planerne om Fotografering af Præstegaarde ligge foreløbig. Efter at have indsamlet Oplysninger om Amtssamfundenes *økonomiske Forhold* havde Bestyrelsen over for Ministeriet søgt at tale saavel Fællesforeningens som Amtssamfundenes Sag; man maatte være forberedt paa Nedskæring for begge Parter, men om Nedskæringens Størrelse kunde der paa dette Tidspunkt ikke gives bestemte Oplysninger. Fristen for Fællesforeningens *Prisopgave* om Samfærdselsforhold udløb den første Maj i Aar; der var indkommet en Besvarelse, som foreløbig var under Behandling af Bestyrelsen.

Som det blev meddelt ved Repræsentantmødet i København i Fjor, havde man udskudt *Præmieringen af Aarbogsartikler* et Aar, ved næste Repræsentantmøde vilde Resultatet for Aarbø-

gerne af 1931 blive fremlagt. — Formanden omtalte endelig en *Henvendelse fra Historisk Samfund for Sønderjylland*. Samfundet ønskede at foretage en Indsamling af Arkivalier af offentlig Art, som maatte findes i Privathjem i Sønderjylland, for at lade dem opbevare i det sønderjydske Landsarkiv. Man havde udset en bestemt Mand, som man mente var egnet til den Opgave, og ansøgte nu Fællesforeningen om økonomisk Støtte hertil. Styrelsen har imidlertid ment, at det her drejede sig om en Sag af en saa vidtrækkende Karakter, navnlig af Hensyn til de Konsekvenser, det vilde medføre, at man ønskede at forelægge den for Repræsentanterne.

I Kassererens Fraværelse forelagde Formanden *Regnskabet*¹⁾, som godkendtes.

Til Slut foreslog Formanden under Forsamlingens Tilslutning at sende en telegrafisk Hilsen til Postmester *Klitgaard*, som ved Sygdom var blevet forhindret i at deltage i Repræsentantmødet.

Formandens Beretning gav Anledning til følgende *Diskussion*:

Severinsen kendte noget til den Mand, Hist. Samf. f. Sønderjyll. havde udset til Indsamling af Arkivalier; Valget af ham er vist rigtigt. Noget andet er, om vi kan financiere det, og ogsaa Konsekvenserne kan jo blive farlige. Maaske kunde vi lægge vor Autoritet ind over for et eller andet Fond.

Formanden havde den største Sympati for Sagen, men frygtede ligeledes Konsekvenserne. Ansøgningen har forkert Adresse, de søger med Rette os om moralsk Støtte, men bør iøvrigt gaa til et Fond om økonomisk Hjælp.

Hjelholt mente, at det var en Sag, som særlig kom det sønderjydske Landsarkiv ved; mon ikke Hist. Samf.'s mange Tillidsmænd er fuldt saa egnede som en enkelt Mand. Maaske kunde man bringe Videnskabernes Selskabs Kommission for Registrering og Indsamling af Privatarkiver til at interessere sig for denne Sag. Ogsaa *Alkærsig* henviste til Vidensk. Selsk. Komm.

Det vedtoges, at Fællesforeningen skulde sætte sig i Forbindelse med Vidensk. Selsk. Komm. angaaende denne Sag.

M. H. t. *Statstilskudet* spurgte *Hjorth-Nielsen*, hvorfor Fællesforeningen kun havde talt Amtssamfundenes, ikke Museernes Sag.

Møller oplyste, at Museerne uden Forespørgsel fra Ministeriet var blevet nedskaaret med 10 pCt.

Alkærsig: Amtssamfundene er for Tiden vanskeligt stillede; men der er maaske Udveje hjemme i Amterne. Vi har forsøgt en *Henvendelse* til Sogneraadene, dog uden større Resultat; men

¹⁾ Regnskabet er trykt i »F. og N.« IX. S. 160.

Sparekasser og maaske større Brugsforeninger er der god Grund til at gaa til. Mente ikke, at Amtssamfund burde have Statsstøtte, derimod nok en Landsforening som Fællesforeningen.

Formanden: Forholdene ligger vist meget forskelligt i Amterne, da Krisen jo har vist sig at ramme meget forskelligt.

Fang ønskede et Spørgeskema udsendt fra Fællesforeningen angaaende Forfatterhonorar, Foredragshonorar, Trykkeriudgifter og andre økonomiske Forhold, for at Samfundene derigennem kunde faa Oplysning og Vejledning.

Formanden tænkte sig, at Styrelsen kunde nedsætte en særlig Sektion til det Formaal.

Bobé: Biografteaterbevillinger er i København gaaet over fra Personer til Institutioner, maaske kunde man tænke sig noget lignende i Provinsbyerne, og det var da muligt, at Amtssamfundene kunde faa Del deri.

Bokkenheuser ønskede, at man kunde blive enige om ens Forfatter- og Foredragshonorarer.

Haugsted: Amtssamfundene virker under saa forskellige særlige Forudsætninger, at Ensartethed vist næppe er ønskelig; men selvfølgelig kan det være interessant at se, hvorledes man arbejder andre Steder.

Formanden: Ved tidligere Undersøgelser, f. Eks. af Trykkeripriserne, har det vist sig, at Samfundene ikke altid staar frit, men føler sig bundet af lokale Forhold.

H. P. Hansen: Trykkeripriserne kan godt nedsættes ved at man indhenter flere Tilbud inden for Amtet.

Fang udtalte, at det ikke var Uniformering, men Vejledning, han ønskede.

Henrik Møller: De smaa Samfund, som ofte har en stor Virkekreds, kan ikke give saa meget som de store, saa Uniformering vil næppe være heldig. Men der bør agiteres, og da vilde en moralsk Støtte fra Fællesforeningen være til god Hjælp.

Formanden: Fællesforeningen vil meget gerne medvirke ved Oplysning og Agitation, om det ønskes. Vore Møder er jo en Form for Agitation, men de er jo lidt sjældne.

Alkærsig: I Ribe giver vi forskelligt Honorar efter Arbejdets og Bidragydernes særlige Forhold.

Tideman Dal var enig med *Fang* i, at det vilde være nyttigt, om Samfundene kunde faa Resultaterne af en saadan Forespørgsel.

Chr. Axel Jensen aflagde derefter *Beretning om Museumsforeningens Møde*¹⁾.

¹⁾ Se den trykte Beretning i »F. og N.« IX. S. 284.

Paa Forespørgsel af *Hjorth-Nielsen* oplyste *Johs. Olsen*, at man i Svenborg søgte at redde gamle fotografiske Plader, som giver kulturhistoriske Oplysninger.

Friis: Da en gammel Fotograf rejste fra Byen, fik vi paa Hjørring Museum fat i 50 000 Plader, der giver udmærkede Oplysninger. Blade og Tidsskrifter søger dem, og Fotograferne er selv interesserede i en saadan Indsamling af gamle Plader; men det er nødvendigt, samtidig at sikre sig de tilsvarende Navne eller anden Tekst. Pladerne fylder ikke meget; at have Billeder i Stedet for er ikke godt, da de vil tabe sig.

Kl. 11 afbrødes Forhandlingerne for en Tid af et Foredrag med Lysbilleder af Museumsinspektør, mag. art. *Chr. Axel Jensen*, som havde Titlen: *En aarhusiansk Kunstner paa Frederik II's Tid* og behandlede Mester Gert von Groeningen, af hvem en Række Gravsten i Aarhus Domkirke og i Aarhusegnen er bevaret.

Efter Foredraget fortsattes Repræsentantmødets Forhandlinger indtil Frokostpavsens c. Kl. 1. —

Rasmus Mortensen forelagde en Henvendelse fra de historiske Amtssamfund i Vejle og Ribe Amter samt Museet paa Koldinghus til de paagældende Amter om ved Vejarbejder *at skaane* saa vidt muligt *Gravhøje, Jættestuer, Skelmærker eller andre historiske Mindesmærker*. Begge Amter har stillet sig forstaaende over for Sagen. Taleren udtalte til sidst det ønskelige i, at man arbejdede for, at der ved Oprettelsen af nye Fonds og Legater maatte blive tænkt paa de historiske Amtssamfund og deres mange Opgaver.

Gulddal udtalte, at Mindesmærkerne særlig nu var i Fare; omtalte et Par Tilfælde ved Viborg, hvor Høje skulde have været sløjfet af Hensyn til Vejarbejde, men hvor der ved hastig Indgriben fra Historisk Samfund og Viborg Museum var opnaaet Fredning. Maaske kunde Fællesforeningen udrette noget i denne Sag i Forbindelse med Naturfredningsforeningen. Taleren ønskede en Lov, som med et Slag fredede det hele.

Fang var enig med de foregaaende Talere i, at Spørgsmaalet var betydningsfuldt, men mente ikke lovmæssig Tvang var den rette Vej, hellere burde der arbejdes gennem de enkelte Amtssamfund. I Københavns Amt havde man arbejdet med Held sammen med Nationalmuseet; det er betydningsfuldt, at Befolkningen frivilligt gaar med for Sagens Skyld, ikke tvangsmæssigt.

C. A. Jensen haabede, at mange Amtssamfund vilde følge Vejles og Ribes Eksempel.

Henrik Møller: En Fredning vil staa stærkest, naar Interessen i Egnen er vakt, og det sker ikke ved lovmæssig Tvang. Noget, der bør bevares, er de gamle Vejspor, hvoraf der findes mange op gennem Himmerland.

Gulddal: Frivillighed er det bedste, men Lov er vist nødvendigt; i hvert Fald i en Egn, hvor det vrimler med Oldtidsminder, som Tilfældet er med Himmerland.

Trautner havde ved en bestemt Lejlighed ønsket Fredning, men havde ikke mødt Interesse for Sagen fra Nationalmuseets Side.

Formanden omtalte, at en ældre Beretning fra Nationalmuseet viste, at Øboerne i denne Sag ofte var mere offervillige end Jyderne. Iøvrigt var der god Grund til at hele denne Sag blev taget op til nærmere Drøftelse i Bestyrelsen for Fællesforeningen og Museumsforeningen.

Efter Frokostpavsen holdtes endnu et kort Møde, hvor Forhandlingerne afsluttedes. —

Postmester *Klitgaard* havde skriftlig fremsat Ønske om, at man drøftede Salg af *Aarbøger til halv Pris til Medlemmer af andre Amtssamfund*. I Postmesterens Fraværelse fremførtes Sagen af *Baron Holsten*.

Haugsted mente, at man af Bibliotekerne burde tage fuld Pris, ikke Favoriprisen.

Gulddal ønskede, at man enedes om en fast Regel paa dette Punkt.

Bye Jørgensen: Bibliotekerne faar i Reglen to Eksemplarer af vor Aarbog, et til hel og et til halv Pris.

Formanden foreslog, at man tog Spørgsmaalet op samlet paa et nyt Repræsentantmøde.

Til sidst afgjordes *Styrelsesvalgene*, idet den gamle Styrelse genvalgtes undtagen Kassereren, Landsarkivar *Holger Hansen*, og Sekretæren, Adjunkt *Balslev*, som begge havde ønsket at trække sig tilbage. I deres Sted valgtes enstemmigt som Kasserer Arkivar, Dr. phil. *Hjelholt* og som Sekretær mag. art. *Bro Jørgensen*. Revisorerne (Museumsinspektør *Jørgen Olrik* og Amtsforvalter *Holck*) genvalgtes, og til Revisorsuppleant valgtes Bibliotekar *Haugsted*.

Kl. 3 drog Repræsentanterne til *Aarhus Museum*, hvor Bibliotekar *Haugsted* fremvist den nyordnede Oldsagssamling, derfra til *Frue Kirke og Kloster*, hvor Translater *Peter Holm* var Fører og redegjorde for Bygningshistorien, og endelig til *Dom-*

kirken, hvor Museumsinspektør *Chr. Axel Jensen* gav en kort Oversigt over Kirkens Bygningshistorie. Fra Domkirken gik man til Havnen, hvor Dampskibsselskabet velvilligst havde stillet en Baad til Raadighed til at føre Selskabet ud til *Ørnereden*, hvor man Kl. 7 samledes sammen med adskillige Aarhusianere til en *Middag*. Man tilbragte nogle Timer i festligt og fornøjeligt Samvær, hvorunder Professor *Fabricius* fik Lejlighed til at rette en Tak til Mødets lokale Komité (Bibliotekar *Haugsted*, Translatør *Peter Holm*, Dommer *Hvass*, Dr. *Winge* og Overretssagfører *Christensen*), ogsaa mange andre Taler oplivede Samværet.

Den følgende Morgen (Søndag den 12.) Kl. 9 samledes man atter for i en lang Række Privathiler, som Aarhusianerne velvilligst modte op med, at drage paa *Udflygt til Ry og Emborg*. Vejret var straalende, og det blev en prægtig Tur gennem et skønt og forskelligartet Landskab. Bibliotekar *Haugsted* var paa hele Turen Leder og Fremviser.

Selskabet gjorde Holdt ved *Lyngbygaard*, samt ved *Framlev* og *Stjær* Kirker og kom ved Middagstid til *Venge*, hvor Historisk Samfund for Aarhus Stift, som den Dag fejrede sin 25 Aars Fødselsdag trakterede hele Selskabet med Frokost. Efter Frokosten gennemgik *Haugsted* Klosterets og den senere Hovedgaards Historie og førte derefter Selskabet ind i Kirken til en Gennemgang af denne ejendommelige Bygning. Fra *Venge* fortsattes til *Gl. Ry*, hvor Sognepræst *P. Severinsen* skulde have talt i Kirken; men paa Grund af den overvældende store Deltagelse — ogsaa af Egnens Folk — maatte Foredraget holdes udenfor Kirken, og her talte da Pastor *Severinsen* om *Ove Bille, den sidste katolske Biskop i Aarhus*.

Efter Foredraget drog Selskabet videre til *Emborg*, hvor Arkitekt *C. M. Smidt* for en talrig Forsamling redegjorde for *Øm Klosters Bygningshistorie*, medens Overlæge *Isager* omtalte de Slutninger, man kunde drage af *Skeletfundene* sammenholdt med de litterære Kilder til Klosterets Historie. Professor *Fabricius* sluttede med en *Hyldest til Historisk Samfund for Aarhus Stift* for de store Resultater, det havde naaet i de forløbne 25 Aar, hvorved det var blevet et Eksempel til Efterfølgelse for Landets øvrige historiske Amtssamfund. Til Slut tog man Ruinerne nærmere i Øjesyn ligesom de Fund fra Grunden, som opbevares i et lille Hus, Samfundet har ladet opføre. Paa Grunden findes endvidere en Have med gamle middelalderlige Urter anlagt af Apoteker *Lind*.

Turen hjem gik over *Skanderborg*, hvor man samledes til *Fæl-*

lesspisning i Haandværkerforeningen, ogsaa her var Historisk Samfund og dets Mænd, ikke mindst Formanden, Genstand for Hyldest og Lykønskning.

IN MEMORIAM.

P. Storgaard Pedersen.

En af Veteranerne i Arbejdet med de historiske Amtsaarbøger er gaaet bort med Vestjyden P. Storgaard Pedersen, der døde i Hee den 9. September 1931. Da vi for 25 Aar siden stiftede en Forening for Ringkøbing Amt og begyndte paa »Hardsyssels Aar-bog«, var han selvskreven til en Forgrundsplads i Arbejdet, og det er et flittigt Liv i varm historisk Interesse, der nu er afsluttet. Han var en Egnens Mand, født paa Hedegaards Mark ved Ringkøbing og derefter vokset op i Stadil, hvor hans fædrene Slægt har haft Graversgaard gennem mindst 300 Aar, mens hans mødrene Slægt (hvorfra Navnet Storgaard stammer) har været paa Egnen ca. 200 Aar i det mindste, og saa fik han fra 1892 sin Livsstilling som Lærer i Nabosognet Hee. Han var født 12. April 1861, og gik saa den Egnens vaagne Bønderkarles Vej ved 1878 at komme paa Staby Højskole og uddannes til Vinterlærer, dette særlig vestjydske Fænomen. Men han vilde mere og blev saa Seminarist i København 1883. Som Lærer ved Kommuneskolen i Holstebro lagde han sig efter Sprog, saa at det ikke rigtig gik paa den Maade, og brød op til København, hvor han fik sig Undervisningsarbejde ved Grundtvigs Højskole i København og fik sig lært Tysk, Engelsk og Latin. Historien havde allerede fat i ham, og paa Grundtvigs Højskole fik han mere Orden i denne Beskæftigelse. Han var kommet til at kende Dr. Oluf Nielsen og at arbejde under ham. En Prisopgave fik ham til at gøre et Forsøg med en Redegørelse for Hardsyssel.

Da han saa atter sad fast i sin Hjemegn, begyndte han først i O. Nielsens Stil med et Par Herredsbeskrivelser (Hing Herred 1896, Ulfborg Herred 1900). Han betragtede dem selv senere som